

**Zorgen voor de veiligheid van pleegkinderen:
Onderzoek bij De Rading**

Samenvatting

De Inspectie jeugdzorg heeft in de tweede helft van 2008 landelijk onderzoek gedaan bij pleegzorgaanbieders naar de veiligheid van pleegkinderen. De onderzoeksvraag die hierbij centraal stond is of de pleegzorgaanbieders systematisch zorgdragen voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen. Het onderzoek richt zich op twee thema's: de screening van pleeggezinnen op mogelijke veiligheidsrisico's en het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen. Het onderzoek bestond uit een beleidsanalyse en een praktijkonderzoek.

Pleegkinderen hebben recht op een veilige plek in het pleeggezin waarin zij opgroeien. Zij dienen beschermd te zijn tegen alle vormen van mishandeling binnen het pleeggezin en er dient zicht te zijn op mogelijke veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin. Van pleegzorgaanbieders verwacht de inspectie dat zij risicovolle situaties voor pleegkinderen tot een minimum beperken. Zij dienen hiertoe (aspirant) pleeggezinnen te *screenen* op mogelijke veiligheidsrisico's en zij dienen *toezicht* te houden op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin, door onveilige situaties te signaleren en mogelijke veiligheidsrisico's voor pleegkinderen in te schatten.

De inspectie verwacht van pleegzorgaanbieders dat zij dit *systematisch* doen door te zorgen voor beleid van voldoende kwaliteit én door te zorgen dat medewerkers dit beleid adequaat in de praktijk brengen.

De inspectie komt tot het volgende eindoordeel over De Rading:

Nieuw:

1. *Het systematisch screenen van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is bijna van voldoende kwaliteit.*
 - De kwaliteit van het *beleid* van De Rading voor de screening van netwerkpleeggezinnen op veiligheidsrisico's is voldoende en voor de screening van bestandspleeggezinnen is dit matig.
 - De kwaliteit van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's *door medewerkers* is van voldoende kwaliteit. De medewerkers blijken het beleid te kennen en in de praktijk te hanteren. Met Bureau Jeugdzorg is bovendien afgesproken wie verantwoordelijk is wanneer het pleegkind al in het (netwerk)gezin geplaatst is, maar het gezin nog niet is gescreend.

2. *Het systematisch toezicht houden op de veiligheid van pleegkinderen is van matige kwaliteit:*
 - De kwaliteit van het *beleid* van De Rading voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen is matig.
 - De kwaliteit van het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen *door medewerkers* is matig. Door het ontbreken van een expliciete werkwijze voor het inschatten van de

veiligheid, is de wijze van toezicht houden op deze veiligheid nog te afhankelijk van de kwaliteit van de individuele medewerker. Positief is dat medewerkers, ondanks het ontbreken van expliciete richtlijnen hierover, criteria te hanteren voor het opnieuw verrichten van onderzoek. Ook worden situaties multidisciplinair besproken en goed afgestemd met Bureau Jeugdzorg.

De inspectie doet de volgende aanbevelingen:

Aan De Rading

- Maak een verbeterplan om te komen tot:
 - explicieter beleid voor het screenen van bestandspleeggezinnen op veiligheidsrisico's
 - explicieter beleid voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen binnen pleeggezinnen

Beschrijf hierin concreet hoe het beleid geïmplementeerd zal worden en maak inzichtelijk wanneer het beleid operationeel zal zijn.

Aan Provincie Utrecht

- Zie toe op een spoedige uitvoering van de hierboven genoemde verbeterpunten.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
Hoofdstuk 2 Oordeel en onderbouwing	9
2.1 Beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's	9
2.2 Screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's in de praktijk	10
2.3 Beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind	12
2.4 Het toezicht op de veiligheid van het pleegkind in de praktijk	14
Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen	17
Bijlage 1 Toetsingskader	19
Bijlage 2 Onderzoeksopzet	23

Hoofdstuk 1 Inleiding

Aanleiding

Het is de taak van pleegzorgaanbieders om er voor te zorgen dat het pleegkind veilig is in het pleeggezin vanaf de aanvang van de plaatsing tot de beëindiging van de plaatsing. De veiligheid van pleegkinderen kan in het geding komen wanneer een pleegzorgaanbieder haar taken, die zijn gericht op het zorgdragen voor de veiligheid van het pleegkind, niet goed genoeg uitvoert. De inspectie vindt het dan ook belangrijk om meer zicht te hebben op hoe de pleegzorgaanbieders zorgdragen voor de veiligheid van pleegkinderen. Zeker aangezien bij meerdere calamiteiten die de laatste jaren bij de inspectie zijn gemeld sprake was van onveiligheid in pleeggezinnen (verwaarlozing, seksueel misbruik, fysieke mishandeling). In 2008 onderzoekt de inspectie daarom de veiligheid van pleegkinderen in Nederland.

Uitgangspunten van het onderzoek

De inspectie verstaat in dit onderzoek onder veiligheid dat pleegkinderen veilig zijn als zij beschermd zijn tegen alle vormen van mishandeling (affectieve en fysieke verwaarlozing, seksueel misbruik, fysieke mishandeling) binnen het pleeggezin.

Primair ligt de verantwoordelijkheid bij pleegouders om te zorgen voor de veiligheid van het pleegkind binnen hun gezin. Pleegzorgaanbieders zijn verantwoordelijk om ervoor te zorgen dat risicovolle situaties voor pleegkinderen tot een minimum worden beperkt. De inspectie onderscheidt hierbij twee belangrijke taken voor pleegzorgaanbieders. Allereerst moeten zij vaststellen of een (aanstaand) pleeggezin een veilige plek kan bieden voor het pleegkind. Hiertoe is de *screening* van (aspirant) pleeggezinnen op mogelijke veiligheidsrisico's (zoals verslaving of psychiatrische problematiek) van groot belang. Als een kind eenmaal in een pleeggezin verblijft, moeten pleegzorgaanbieders er vervolgens voor zorgen dat er *toezicht* is op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin. Hiertoe is het signaleren van onveilige situaties (zoals kindermishandeling) en het inschatten van mogelijke veiligheidsrisico's voor het pleegkind (zoals belangrijke veranderingen binnen het pleeggezin) van groot belang.

Verwachtingen inspectie

De inspectie verwacht van pleegzorgaanbieders dat zij systematisch zorgdragen voor de veiligheid van pleegkinderen binnen het pleeggezin door te zorgen voor beleid van voldoende kwaliteit én door te zorgen dat medewerkers dit beleid adequaat in de praktijk brengen.

In het toetsingskader dat de inspectie voor dit onderzoek heeft opgesteld, zijn de verwachtingen (criteria) van de inspectie nader uitgewerkt (zie bijlage 1).

Onderzoeksvraag

De inspectie heeft de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

Zorgen de pleegzorgaanbieders systematisch voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen?

Deze onderzoeksvraag heeft de inspectie uitgewerkt in de volgende twee deelvragen:

- screenen de pleegzorgaanbieders het pleeggezin systematisch op mogelijke veiligheidsrisico's voor het pleegkind?
- houden de pleegzorgaanbieders systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind?

Onderzoeksopzet

Het onderzoek is uitgevoerd in twee fasen: een beleidsanalyse en een praktijkonderzoek. De inspectie heeft via een schriftelijke vragenlijst in juni 2008 het beleid van De Rading opgevraagd voor de screening en voor het toezicht op de veiligheid en dit beleid vervolgens geanalyseerd. Vervolgens heeft de inspectie in september het praktijkonderzoek bij De Rading uitgevoerd, waarin de toepassing van het beleid in de praktijk is getoetst. Dit is gedaan via twee groepsinterviews met uitvoerend medewerkers en een analyse van een aantal recente dossiers.

Leeswijzer

Dit rapport geeft de resultaten weer van het onderzoek van de Inspectie jeugdzorg bij De Rading. In Hoofdstuk 2 geeft de inspectie een oordeel of De Rading systematisch zorgt voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen. In Hoofdstuk 3 geeft de inspectie haar eindoordeel en doet zij aanbevelingen aan De Rading en de provincie Utrecht. Bijlage 1 bevat het toetsingskader en Bijlage 2 een nadere beschrijving van de onderzoeksopzet.

Hoofdstuk 2 Oordeel en onderbouwing

Inleiding

In dit hoofdstuk geeft de Inspectie jeugdzorg een oordeel over het beleid en handelen van De Rading met betrekking tot het beperken van de veiligheidsrisico's voor pleegkinderen binnen pleeggezinnen. Het hoofdstuk is als volgt opgebouwd. Paragraaf 2.1 en 2.2 gaan over de *screening* van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's en paragraaf 2.3 en 2.4 over het *toezicht* op de veiligheid van pleegkinderen. De inspectie geeft bij elk thema zowel een oordeel over de kwaliteit van het beleid als over de uitvoering in de praktijk. Per thema geeft de inspectie aan wat haar verwachting is, hoe haar oordeel luidt en wat de bevindingen zijn waarop zij dit oordeel baseert. De oordelen formuleert de inspectie in de termen 'voldoende', 'bijna voldoende', 'matig' en 'onvoldoende'.

De inspectie is van mening dat indien het beleid voor het screenen op veiligheidsrisico's of voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen onvoldoende is, er een noodzakelijke voorwaarde ontbreekt voor het *systematisch* handelen in de praktijk. Dit brengt risico's met zich mee voor de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin. Daarom beoordeelt de inspectie de kwaliteit van de praktijk van de screening en van het toezicht op de veiligheid van het pleegkind in die gevallen nooit als voldoende.

2.1 Beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's

Verwachting

De pleegzorgaanbieder heeft beleid van voldoende kwaliteit voor de systematische screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's.

In het beleid staat beschreven:

- *werkwijze voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's (hoe, wanneer, frequentie);*
- *criteria voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's;*
- *hoe de uitkomsten van de screening moeten worden vastgelegd;*
- *richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen een pleeggezin;*
- *dat een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming voor een pleeggezin moet worden verkregen.*

Oordeel

De inspectie is van oordeel dat de kwaliteit van het beleid van De Rading voor de screening van netwerkpleeggezinnen op veiligheidsrisico's voldoende is en voor de screening van bestandspleeggezinnen matig.

In het beleid voor de screening van bestandsgezinnen is minder expliciet aandacht besteed aan veiligheidsaspecten.

Onderbouwing van het oordeel

De Rading heeft op duidelijke wijze vastgelegd hoe de procedure van screening verloopt. Dit is vastgelegd in een handboek dat periodiek geactualiseerd wordt. In het handboek staan o.a. formele criteria voor pleegouders genoemd zoals leeftijd, verklaring van geen bezwaar en geschiktheid voor het pleegouderschap. Dit laatste criterium is uitgewerkt in vijf inhoudelijke criteria (de zogenaamde Stap-criteria). Deze gelden voor zowel reguliere als netwerkpleegouders. In deze STAP-criteria is veiligheid geen specifiek aandachtspunt. Tijdens de screening van netwerkpleegouders hanteert De Rading naast de STAP-criteria een veiligheidscheck. Deze check bestaat uit het formeel bij de netwerkpleegouders aan de orde stellen van de vraag of de veiligheid van het kind gewaarborgd is bij pleegouders. Het gaat over basale verzorging, bescherming en mishandeling. Als er aanleiding voor is, kan tijdens het gezinsonderzoek (van zowel netwerk- als bestandsgezinnen) een gedragsvragenlijst ingezet worden om snel, veel informatie te vergaren dat als input kan dienen voor een gesprek waarin geprobeerd wordt zicht te krijgen op de opvoedingskwaliteiten van pleegouders.

Zowel in het handboek als in een informatiefolder voor aspirant pleegouders is de hele screeningsprocedure beschreven. In een apart hoofdstuk wordt aandacht besteed aan het gezinsonderzoek bij netwerkgezinnen. In de screeningsprocedure is niet vastgelegd hoe er wordt gehandeld wanneer er tijdens het gezinsonderzoek veiligheidsrisico's worden geconstateerd. Wel heeft De Rading een protocol Kindermishandeling dat in werking treedt wanneer er vermoedens zijn van kindermishandeling, waarin o.a. mogelijke signalen voor kindermishandeling, aandachtspunten voor het gesprek met (pleeg)ouders en een routekaart zijn vastgelegd. Ook de samenwerking met BJZ in geval van ernstige vermoedens van kindermishandeling of zorg, is onderdeel van het protocol.

Daarnaast zijn er samenwerkingsafspraken tussen Utrechtse zorgaanbieders (waaronder De Rading) en BJZ gemaakt over het alert zijn op risicofactoren en signalen van onveiligheid en het bij acute problemen snel overleggen en in gedeelde verantwoordelijkheid zorgdragen voor een oplossing.

De resultaten van het gezinsonderzoek worden vastgelegd in een gezinsrapport. In dit rapport wordt aangegeven in welke mate de pleegouders voldoen aan de criteria voor pleegouderschap met daarnaast aandacht voor de krachten, beperkingen en competenties van het aspirant pleeggezin en aandachtspunten voor de begeleiding.

2.2 Screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's in de praktijk

Verwachting

Medewerkers voeren het beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's zichtbaar uit.

Medewerkers:

- *kennen het uitvoeringsbeleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's;*
- *werken conform de werkwijze voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's;*

- *passen de criteria voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's toe;*
- *leggen de uitkomsten van de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's vast conform het beleid;*
- *handelen conform de richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin;*
- *verkrijgen een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming van het pleeggezin.*

Oordeel

De inspectie oordeelt dat de kwaliteit van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's door medewerkers voldoende is.

De medewerkers blijken het beleid te kennen en in de praktijk te hanteren. Met BJZ is afgesproken wie verantwoordelijk is wanneer het pleegkind al in het (netwerk)gezin geplaatst is, maar het gezin nog niet is gescreend.

Onderbouwing van het oordeel

De Rading heeft aparte gezinsonderzoekers voor zowel netwerk- als bestandspleeggezinnen, waardoor zij zeer ervaren zijn in het verrichten van gezinsonderzoek. Uit het onderzoek blijkt dat medewerkers van De Rading het beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's uitvoeren. Medewerkers blijken goed op de hoogte van het geldende beleid. Nieuw beleid wordt in teamvergaderingen besproken en bediscussieerd.

Uit het interview met de gezinsonderzoekers blijkt dat er met aspirant bestandspleegouders eerst een intakegesprek wordt gevoerd. Als De Rading besluit de mogelijkheden van het aspirant-pleeggezin verder te onderzoeken, moeten ze deelnemen aan een voorbereidingsprogramma. Daarnaast dienen aspirant-pleegouders aan de hand van een vragenlijst een persoonlijke levensgeschiedenis te schrijven. Deze beschrijving wordt meegenomen in een of twee vervolgesprekken na beëindiging van de voorbereidingsgroep. De uitkomst kan aanleiding zijn voor het signalen van een verhoogd risico. Het is geen vast beleid om referenties te vragen, maar dat gebeurt soms wel. Als er sprake is van een eigen kind in het gezin, dan kan er bijv. bij scholen worden nagevraagd of er bijzonderheden zijn bij de ontwikkeling daarvan.

Bij netwerkpleegzorg vinden in totaal twee gesprekken plaats: het afstemmingsgesprek en een gezinsgesprek (huisbezoek). Voor het afstemmingsgesprek is een draaiboek aanwezig. Dit is een gesprek met alle betrokkenen, d.w.z. eigen ouders, pleegouders, BJZ, (pleeg)kinderen boven de 12 jaar, gezinsonderzoeker en pleegzorgbegeleiders. De gezinsonderzoeker neemt het initiatief voor dat gesprek. Doel van het gesprek is om te kijken of plaatsing goed past voor het kind en pleegouders en of begeleiding kan plaatsvinden. Eventuele veiligheidsrisico's komen daarbij ook aan bod.

Uit de dossiers blijkt dat er informatie is verzameld aan de hand van de STAP-criteria en dat de verslaglegging van het gezinsonderzoek plaatsvindt conform het beleid. De gezinsrapporten zijn informatief en van goede kwaliteit. Met duidelijke conclusies en aandachtspunten voor de begeleiding.

Alle medewerkers geven aan dat het aanvragen van een Verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming een standaard onderdeel van de procedure is. Deze wordt aangevraagd voor alle inwonende personen. Als de verklaring niet wordt afgegeven, stopt het gezinsonderzoek. Ook stopt het gezinsonderzoek direct, wanneer er tijdens het screeningsonderzoek twijfels zijn over de geschiktheid van het pleeggezin. Verder onderzoek of meerdere gesprekken hebben dan, is in de praktijk gebleken, geen zin.

Na acceptatie van een indicatie is De Rading verantwoordelijk voor de netwerkplaatsing. Mede omdat volgens de gezinsonderzoekers van De Rading de verantwoordelijkheidsverdeling tussen BJZ en de Rading niet altijd duidelijk is zolang de screening niet is afgerond, wordt er snel een afstemmingsgesprek georganiseerd waarin hierover afspraken worden gemaakt. De Rading neemt het initiatief hiertoe. Vastgelegd is dat het netwerkonderzoek binnen 8 weken na aanmelding uitgevoerd moet zijn, waarbij in de tweede week van het onderzoek het afstemmingsgesprek plaatsvindt. Hierin is veiligheid een expliciet gespreksthema.

2.3 Beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind

Verwachting

De pleegzorgaanbieder heeft uitvoeringsbeleid van voldoende kwaliteit voor het systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind.

In het beleid staat beschreven:

- *richtlijnen over hoe en met welke frequentie de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden ingeschat;*
- *richtlijnen over hoe en met welke frequentie er direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden gehouden (ofwel: hoe een pleegkind (apart) moet worden gezien).*
- *richtlijnen over hoe en met welke frequentie er met pleegouders moet worden overlegd over de veiligheid van een pleegkind;*
- *criteria voor wanneer risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie;*
- *hoe de uitkomsten van de veiligheidsinschatting moeten worden vastgelegd;*
- *richtlijnen over hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling.*

Verwacht wordt dat de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ t.a.v. de veiligheid van het pleegkind staat beschreven:

- *de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen (wie doet wat wanneer);*

- hoe met welke frequentie de pleezorgaanbieder met BJJ overlegt over de veiligheid van een pleegkind;
- de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleezorgaanbieder en BJJ bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling (wie doet wat wanneer).

Oordeel

De inspectie is van oordeel dat de kwaliteit van het beleid van De Rading voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind matig is.

De inspectie is weliswaar positief over de samenwerkingsafspraken tussen BJJ en De Rading waarin specifiek wordt stilgestaan bij alertheid op risicofactoren voor / signalen van kindermishandeling. De Rading heeft voornamelijk reactief beleid (als er al sprake is van geconstateerd verhoogd risico van het kind), maar weinig proactief beleid om risico's voortdurend in te schatten.

Onderbouwing van het oordeel

De wijze waarop de begeleiding van pleeggezinnen plaatsvindt, is vastgelegd in het handboek en in de methodiek Huisbezoek. De Rading kent zes begeleidingsvarianten, die variëren in inhoud en intensiteit. De meest intensieve vorm heeft een begeleidingscontact van 1 x per 2 weken, de minst intensieve van 1 x per 11 weken.

Bij elke plaatsing heeft de pleezorgwerker minstens een keer contact gehad met het kind. De frequentie voor het contact met het pleegkind daarna is niet vastgelegd. Wel is duidelijk dat na het startgesprek van de pleezorg, er een gesprek met alleen het kind wordt gevoerd. Daarna is het afhankelijk van leeftijd, persoonlijkheid van kind en pleezorgbegeleider en de situatie hoe vorm gegeven wordt aan het onderhouden van het contact met het kind. Er worden geen richtlijnen gegeven voor bijv. een minimumfrequentie of leeftijd waarop apart met het kind gesproken dient te worden.

In het handboek bij het onderwerp begeleiding wordt geen aandacht besteed aan het thema 'inschatten van de veiligheid'. Tijdens huisbezoeken, die een controlerend, adviserend en ondersteunend karakter dienen te hebben, wordt wel het verloop van de plaatsing gecheckt. Hierbij zijn onder andere het psychologisch welbevinden van het kind, communicatie tussen pleegouders en kind en problemen een checkpunt. Wanneer er een vermoedens zijn van kindermishandeling, hanteert De Rading het eerder genoemde protocol kindermishandeling. Hierin worden aandachtspunten gegeven voor de gesprekken hierover met (pleeg)ouders en het contact met het pleegkind. De Rading hanteert richtlijnen voor het gebruik van een aantal gedragsvragenlijsten. Deze vragenlijsten worden niet standaard ingezet, maar alleen als er een aanleiding of reden voor is. Zorgen over veiligheid of het inschatten van de veiligheid is niet genoemd als reden voor het inzetten van deze instrumenten.

Er zijn samenwerkingsafspraken tussen Bureau Jeugdzorg en Utrechtse zorgaanbieders (waaronder De Rading). Deze zijn vastgelegd in een afspraken document 'Samen van Recht op hulp naar Echte hulp'. Hierin wordt specifiek stilgestaan bij pleegzorgplaatsingen, risicofactoren voor / signalen van kindermishandeling. Bijvoorbeeld is vastgelegd dat de zorgaanbieder (i.c. De Rading) alert is op risicofactoren voor/ signalen van kindermishandeling en deze schriftelijk doorgeeft aan Bureau Jeugdzorg. De zorgaanbieders zijn in deze de ogen en oren van BJZ. Ook is vastgelegd dat Bureau Jeugdzorg in principe niet zelfstandig direct contact met pleegouders heeft. Als dat toch noodzakelijk is, gebeurt het in overleg met de zorgaanbieder. Bij acute problemen, crisissituaties en samenwerkingsproblemen overleggen betrokken partijen nog dezelfde werkdag en dragen in gedeelde verantwoordelijkheid zorg voor een oplossing. Daarnaast wordt op vastgestelde momenten, met minimaal de wettelijke frequentie, geëvalueerd onder voorzitterschap van De Rading. In de checklist die voor deze evaluatie gehanteerd wordt, is veiligheid geen expliciet aandachtspunt.

2.4 Het toezicht op de veiligheid van het pleegkind in de praktijk

Verwachting

Medewerkers voeren het beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind zichtbaar uit.

Medewerkers:

- *kennen het uitvoeringsbeleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind;*
- *voeren de veiligheidsinschattingen uit conform het beleid;*
- *houden direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin conform het beleid (ofwel: het (apart) zien een pleegkind);*
- *overleggen met pleegouders over de veiligheid van een pleegkind conform het beleid;*
- *hanteren hierbij de criteria op grond waarvan risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie;*
- *leggen de uitkomsten van de veiligheidsinschatting vast conform het beleid;*
- *handelen conform de richtlijnen hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling;*
- *handelen richting BJZ conform de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de VVP en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen;*
- *overleggen over de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin met BJZ conform de gemaakte afspraken;*
- *handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling met BJZ conform de gemaakte afspraken.*

Oordeel

De inspectie oordeelt dat de kwaliteit van het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen door medewerkers matig is.

Door het ontbreken van een expliciete werkwijze voor het inschatten van de veiligheid, is de wijze van toezicht houden op deze veiligheid nog te veel afhankelijk van de kwaliteit van de

individuele medewerker. De samenwerkingsafspraken met Bureau Jeugdzorg blijken in de praktijk goed te werken en medewerkers werken goed multidisciplinair samen.

Onderbouwing van het oordeel

Medewerkers kennen het uitvoeringsbeleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind. Beleidsontwikkelingen zijn aparte punten op de agenda van de teamvergaderingen en worden ingebracht door de leidinggevenden. Daarnaast worden medewerkers 1 keer per maand via een digitale nieuwsbrief geïnformeerd. Nieuwe medewerkers krijgen een inwerkmap en er is individuele werkbegeleiding waarin beleid wordt toegelicht.

Veiligheidsinschattingen worden uitgevoerd wanneer men in het gezin is, door op te letten hoe het gaat. Hiervoor is geen vaste werkwijze, er wordt geen gebruik gemaakt van een risicotaxatie-instrument. Er wordt gewerkt volgens eigen inzicht. Gelet wordt er bijvoorbeeld op de interactie met het kind en de verzorging. Medewerkers geven aan dat niet vastgelegd is dat men het kind apart moet zien. In de praktijk zien de pleegzorgbegeleiders volgens eigen zeggen het kind regelmatig, ook apart. Dit blijkt echter niet uit de dossiers.

De pleegzorgbegeleiders bespreken met de pleegouders hoe het met het kind gaat en ook hoe het met de pleegouders zelf gaat. Vooral wordt gekeken naar draagkracht en draaglast van het gezin, pedagogische vaardigheden en risico's. In het handboek worden geen zogenaamde 'major life-events' genoemd, die het inschatten van de veiligheid voor het kind in het gezin noodzakelijk maakt, maar in de praktijk hanteren de geïnterviewde medewerkers deze wel. Genoemd worden: bijplaatsing van een kind, scheiding van pleegouders of een nieuwe partner van een pleegouder. Dan gaat de pleegzorgbegeleider met het pleeggezin in gesprek over wensen en verwachtingen. De ontwikkeling wordt bovendien besproken in het team en er kan gekozen worden voor het (laten) verrichten van aanvullend onderzoek, bijvoorbeeld naar de nieuwe partner. Bij bijplaatsing wordt er een 'koppelingsvoorstel' geschreven met als aandachtspunt wat de veranderingen betekenen voor het pleegkind dat al in het gezin verblijft. Het team moet akkoord gaan met het voorstel.

Uitkomsten van veiligheidsinschattingen worden vastgelegd in het contactjournaal en sommige zaken komen terug in het hulpverleningsplan. De inschattingen worden niet gemaakt op basis van een risicotaxatie-instrument, maar in afstemming met het (multidisciplinaire) team, met Bureau Jeugdzorg en met het pleeggezin. In principe worden alle huisbezoeken teruggekoppeld naar de gezinsvoogd en casemanager, soms middels een telefoontje of via de mail. Bureau Jeugdzorg is altijd aanwezig bij de evaluatie van de hulpverlening. Standaard is een afstemmingsgesprek bij aanvang waarbij ook Bureau Jeugdzorg aanwezig is. In geval van veiligheidsrisico's is er veel contact en wordt per casus met Bureau Jeugdzorg afgesproken wie wat doet. De rol en taken van casemanagers en jeugdbeschermers zijn in principe duidelijk, maar ontwikkelen zich voortdurend, bijvoorbeeld onder invloed van de Delta-methode.

Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen

In dit hoofdstuk geeft de Inspectie jeugdzorg haar oordeel over de mate waarin De Rading systematisch zorg draagt voor de veiligheid van pleegkinderen binnen het pleeggezin. Vervolgens doet de inspectie aanbevelingen aan De Rading en de provincie Utrecht

Verwachting

Pleegkinderen hebben recht op een veilige plek in het pleeggezin waarin zij opgroeien. Zij dienen beschermd te zijn tegen alle vormen van mishandeling binnen het pleeggezin en er dient zicht te zijn op mogelijke veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin. Van pleegzorgaanbieders verwacht de inspectie dat zij risicovolle situaties voor pleegkinderen tot een minimum beperken. Zij dienen hiertoe (aspirant) pleeggezinnen te *screenen* op mogelijke veiligheidsrisico's en zij dienen *toezicht* te houden op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin, door onveilige situaties te signaleren en mogelijke veiligheidsrisico's voor pleegkinderen in te schatten.

De inspectie verwacht van pleegzorgaanbieders dat zij dit *systematisch* doen door te zorgen voor beleid van voldoende kwaliteit én door te zorgen dat medewerkers dit beleid adequaat in de praktijk brengen.

Eindoordeel

1. *Het systematisch screenen van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is bijna van voldoende kwaliteit.*
 - De kwaliteit van het *beleid* van De Rading voor de screening van netwerkpleeggezinnen op veiligheidsrisico's is voldoende en voor bestandsgezinnen is dit matig. In het beleid voor de screening van bestandsgezinnen wordt minder expliciet aandacht besteed aan veiligheidsaspecten.
 - De kwaliteit van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's *door medewerkers* is van voldoende kwaliteit. De medewerkers blijken het beleid te kennen en in de praktijk te hanteren. Met Bureau Jeugdzorg is bovendien afgesproken wie verantwoordelijk is wanneer het pleegkind al in het (netwerk)gezin geplaatst is, maar het gezin nog niet is gescreend.

2. *Het systematisch toezicht houden op de veiligheid van pleegkinderen is van matige kwaliteit:*
 - De kwaliteit van het *beleid* van De Rading voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen is matig.
 - De kwaliteit van het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen *door medewerkers* is matig. Door het ontbreken van een expliciete werkwijze voor het inschatten van de veiligheid, is de wijze van toezicht houden op deze veiligheid nog te afhankelijk van de kwaliteit van de individuele medewerker. Positief is dat medewerkers, ondanks het

ontbreken van expliciete richtlijnen hierover, criteria te hanteren voor het opnieuw verrichten van onderzoek. Ook worden situaties multidisciplinair besproken en goed afgestemd met Bureau Jeugdzorg.

Aanbevelingen

Aan De Rading

- Maak een verbeterplan om te komen tot:
 - explicieter beleid voor het screenen van bestandspleeggezinnen op veiligheidsrisico's
 - explicieter beleid voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen binnen pleeggezinnen

Beschrijf hierin concreet hoe het beleid geïmplementeerd zal worden en maak inzichtelijk wanneer het beleid operationeel zal zijn.

Aan Provincie Utrecht

- Zie toe op een spoedige uitvoering van de hierboven genoemde verbeterpunten.

Bijlage 1 Toetsingskader

Toetsingskader van de Inspectie jeugdzorg voor het onderzoek naar de veiligheid binnen pleeggezinnen

Achtergrond van het onderzoek

De inspectie onderscheidt twee belangrijke thema's bij het zorgdragen voor de veiligheid in pleeggezinnen. Allereerst dient te worden vastgesteld of een (aanstaand) pleeggezin een veilige plek kan bieden voor het pleegkind ('*screening*'). Ten tweede, als een kind eenmaal in een pleeggezin verblijft, dient er *toezicht* te zijn op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin.

Beide aspecten gelden overigens zowel voor plaatsingen in bestandsgezinnen (waarbij er voorafgaand aan de plaatsing geen relatie is tussen pleegkind en pleeggezin) als in netwerkgezinnen (waarbij het pleeggezin uit de naaste omgeving van het kind komt).

Het onderzoek dient een antwoord te geven op de volgende vraag:

Zorgen de pleegzorgaanbieders systematisch voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen?

Deze vraag is geconcretiseerd in de volgende twee deelvragen:

- screenen de pleegzorgaanbieders het pleeggezin systematisch op mogelijke veiligheidsrisico's voor het pleegkind?
- houden de pleegzorgaanbieders systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind?

Toelichting op het toetsingskader

De inspectie heeft de vraagstelling vertaald in een toetsingskader, waarin schematisch is weergegeven wat de Inspectie jeugdzorg verwacht van de pleegzorgaanbieders. Op basis van het toetsingskader komt de inspectie tot haar oordeel over de kwaliteit van het handelen van de pleegzorgaanbieders ten aanzien van het zorgdragen voor de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin.

De twee thema's van het onderzoek staan in de eerste kolom van het toetsingskader benoemd (systematische screening en systematisch toezicht). In de tweede kolom staan de criteria (normen) geformuleerd waaraan de inspectie het handelen van de pleegzorgaanbieders beoordeelt. In de derde kolom zijn de indicatoren benoemd aan de hand waarvan de inspectie nagaat in hoeverre aan de criteria wordt voldaan. In de laatste kolom staat beschreven van welke onderzoeksbronnen de inspectie gebruik maakt om vast te stellen of, en zo ja in hoeverre de indicatoren aanwezig zijn.

Thema's	Criteria (Wanneer is het goed?)	Indicatoren (Waarom kun je dat zien?)	Bronnen
Systematische screening van het pleeggezin ¹ op veiligheidsrisico's voor het pleegkind	1. De pleegzorgaanbieder heeft uitvoeringsbeleid ² van voldoende kwaliteit voor de systematische screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's	In het uitvoeringsbeleid staat beschreven: <ul style="list-style-type: none"> - criteria voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's; - werkwijze voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's (hoe, wanneer, frequentie); - hoe de uitkomsten van de screening moeten worden vastgelegd; - richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen een pleeggezin; - dat een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming voor een pleeggezin moet worden verkregen. 	Beleidsdocumenten
	2. Medewerkers voeren het beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's zichtbaar uit	Medewerkers: <ul style="list-style-type: none"> - kennen het uitvoeringsbeleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's; - passen de criteria voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's toe; - werken conform de werkwijze voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's; - leggen de uitkomsten van de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's vast conform het beleid; - handelen conform de richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin; - verkrijgen een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming van het pleeggezin. 	Interviews met medewerkers dossiers
Systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind	1. De pleegzorgaanbieder heeft uitvoeringsbeleid van voldoende kwaliteit voor het systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind	In het uitvoeringsbeleid staat beschreven: <ul style="list-style-type: none"> - richtlijnen over hoe de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden ingeschat; - richtlijnen over de frequentie waarmee de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden ingeschat; - criteria voor wanneer risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie; - hoe de uitkomsten van de veiligheidsinschatting moeten worden vastgelegd; 	Beleidsdocumenten

¹ Onder pleeggezin worden alle inwonenden in het pleeggezin verstaan.

Onder pleeggezinnen worden bestands- en netwerkgezinnen verstaan.

² Onder uitvoeringsbeleid wordt verstaan: richtlijnen, protocollen, werkinstructies, (beschrijvingen van) werkprocessen, etc.

Thema's	Criteria (Wanneer is het goed?)	Indicatoren (Waarom kun je dat zien?)	Bronnen
		<ul style="list-style-type: none"> - richtlijnen over hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling; - richtlijnen over hoe er direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden gehouden (ofwel: hoe een pleegkind (apart) moet worden gezien); - richtlijnen over de frequentie waarmee er direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden gehouden (ofwel: met welke frequentie een pleegkind (apart) moet worden gezien); - richtlijnen over hoe er met pleegouders moet worden overlegd over de veiligheid van een pleegkind; - richtlijnen over de frequentie waarmee er met pleegouders moet worden overlegd over de veiligheid van een pleegkind. <p>Ten aanzien van de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ t.a.v. de veiligheid van het pleegkind staat beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen (wie doet wat wanneer); - hoe de pleegzorgaanbieder met BJZ overlegt over de veiligheid van een pleegkind; - met welke frequentie de pleegzorgaanbieder met BJZ overlegt over de veiligheid van een pleegkind; - de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling (wie doet wat wanneer). 	
	<p>2. Medewerkers voeren het beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind zichtbaar uit</p>	<p>Medewerkers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kennen het uitvoeringsbeleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind; - voeren de veiligheidsinschattingen uit conform het beleid; - hanteren de criteria op grond waarvan risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie; - leggen de uitkomsten van de veiligheidsinschatting vast conform het beleid; - handelen conform de richtlijnen hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de vei- 	<p>Interviews met medewerkers</p> <p>Dossiers</p>

Thema's	Criteria (Wanneer is het goed?)	Indicatoren (Waaraan kun je dat zien?)	Bronnen
		<p>ligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling;</p> <ul style="list-style-type: none"> - houden direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin conform het beleid (ofwel: het (apart) zien een pleegkind); - overleggen met pleegouders over de veiligheid van een pleegkind conform het beleid; - handelen richting BJZ conform de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen; - overleggen over de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin met BJZ conform de gemaakte afspraken; - handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling met BJZ conform de gemaakte afspraken. 	

Bijlage 2 Onderzoeksopzet

Het pleegzorgonderzoek van de Inspectie jeugdzorg is uitgevoerd in twee fasen: een beleidsanalyse en een praktijkonderzoek. De beleidsanalyse vond plaats bij alle 28 pleegzorgaanbieders. Vervolgens is het praktijkonderzoek uitgevoerd bij achttien pleegzorgaanbieders: één pleegzorgaanbieder per provincie/ stadsregio en de drie landelijke pleegzorgaanbieders.

Beleidsanalyse

De inspectie heeft via een schriftelijke vragenlijst in juni 2008 bij alle pleegzorgaanbieders hun beleid over de volgende thema's opgevraagd en vervolgens geanalyseerd:³

- de *screening* van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's;
- het *toezicht* op de veiligheid van pleegkinderen;
- de *verantwoordelijkheidsverdeling* tussen de zorgaanbieder en bureau jeugdzorg voor het toezicht op de (veiligheid) van pleegkinderen.

Praktijkonderzoek

Het praktijkonderzoek bij De Rading is uitgevoerd in september 2008. Met het praktijkonderzoek heeft de inspectie de toepassing van het beleid voor de *screening* en het *toezicht* in de praktijk getoetst. Dit is gedaan via twee groepsinterviews met uitvoerend medewerkers (een interview over de screening op veiligheidsrisico's en een interview over het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen). Vervolgens heeft de inspectie een aantal recente dossiers geanalyseerd op deze thema's. De interviews en dossieranalyse vonden plaats aan de hand van gestructureerde vragenlijsten.

³ Onder (uitvoerings)beleid is verstaan: richtlijnen, protocollen, werkinstructies, (beschrijvingen van) werkprocessen, etc.